

Direnif ve Benlik: Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun *Sodom ve Gomore* Romanı ile V.S. Naipaul'un *Taklitçiler* Romanındaki Kimlik Meselesi Üzerine Mukayeseli Bir Yaklaşım

Timuçin Buğra EDMAN*

Öz: Bu yazıda, iki farklı milletten, iki farklı yazarın bakış açısıyla, birbirinden çok uzak zamanlarda yazmış olsalar da aslında bir o kadar da yakın konuları ele aldıkları iki romanın mukayesesi amaçlanmaktadır. Elbette bu mukayese iki romanın olay örgüsünü ya da basit bir şekilde işleyişini siyah ve beyaz renkleri kontrast biçimde karşılaştırmaktan, ya da aynı renklerin benzerliklerini ortaya koymaktan uzaktır. Zira metinlerarasılık ilkesine bakacak olursak, zaten o ya da bu şekilde her eseri başka bir esere bir bakıma en azından ucundan kıyısından yakınlaştırıp irdeleyebiliriz. Ne var ki burada ana hedef Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun *Sodom ve Gomore* adlı romanında Mütareke yıllarının çürümüş ve yozlaşmış insanlarını anlatırken bir pasif direniş olgusunun benzerinin nasıl Naipaul'un *Taklitçiler* adlı romanında benzer bir dejenere ortamda ortaya çıktığını görmeye çalışacağız. Esasen burada olan yozlaşmanın, pasif direnişin ve çürümüşlüğün temelde insan soyunun gelebileceği bir nokta olduğunu gösterilirken, ana argüman, zihinlerin infiale sebep olan sömürgeci zihniyetten azâd edilebileceği konusudur.

Anahtar Kelimeler: *Azâd, Pasif Direniş, Dekolonizasyon, Sömürgecilik.*

Resistance and Self: A Comparative Approach to the Subject of Identity in Yakup Kadri Karaosmanoğlu's *Sodom and Gomorrah* Novel and in V.S. Naipaul's *The Mimic Men* Novel

Abstract: This article aims to compare two novels from two different nations and from two different authors' perspectives, which, although written far apart, actually deal with very similar subjects. This comparison, of course, is far from contrasting the action patterns of the two novels or the comparison of black and white colors or revealing the similarities of the same colors. For if we look at the principle of intertextuality, in any case,

* **Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Aydın Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü, İstanbul/TÜRKİYE. timucinedman@aydin.edu.tr**

we can analyze every text in this or that way by making it familiar with another text. However, the main goal here is to see how in the novel *Sodom and Gomorrah* of Yakup Kadri Karaosmanoğlu describes the rotten and corrupt people of the Armistice years, the analogy of a passive resistance emerges in a degenerate environment similar to the Naipaul's novel, *The Mimic Men*. Indeed, the main argument here is that corruption, passive resistance and decadence, which is essentially a point where the human lineage may end, is a question of which minds can be emancipated from the colonial mentality that causes iniquity.

Keywords: *Emancipation, Passive Resistance, Decolonization, Colonial Policy.*

1. Mütareke Yıllarının Türkiye'sinde Sömürge Düzeni ve Sömürgecinin İhtirası

Mütareke yıllarının tozu dumana katan patırtılı gürültülü anılarından çıkarılacak o kadar çok ders vardır ki, o günler geride kalmış gözükse de aslında milli mücadele bir bakıma hep devam edecektir. En nihayetinde Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti'ni emperyalistlere karşı mücadele içine çeken şey aslında binlerce yıldır devam eden Doğu-Batı savaşından başka bir şey değildi. Batı'nın sürekli olarak kendinden olmayanı barbar, cahil ve aşağı bir birey ya da topluluk olarak görme eğilimi ta Aristoteles'e kadar dayanır. Zira Aristoteles'e göre toplumlar kabaca köleler ve efendiler olarak ikiye ayrılmalı ve elbette Yunanlılar efendi rolünü oynarken geri kalanlar hem barbar hem de köle olmalıydı. İşte Batı'nın kendinden olmayanı hem farklı hem de aşağı görmesi belki de köklerini antik Yunan'a kadar uzatmaktadır. Edward Said, Şark ile Garp arasındaki diyalogu şu şekilde özetler:

“...Şark'ı inceleyen bir Avrupalı ya da Amerikalının kendi gerçekliğinin temel koşullarının da yadsınamayacağı doğrudur: Batılı Şark'ın karşısına, öncelikle bir Avrupalı ya da Amerikalı olarak çıkar, bireyliği arkadan gelir. Böyle bir durumda Avrupalı ya da Amerikalı olmaks, hiç mi hiç edilgen bir hal değildir. Bu, Şark'ta belirli çıkarları olan bir güce ait olduğunun, daha önemlisi, neredeyse Homeros'un çağından beri belirli bir Şark'a müdahale tarihine sahip olan topraklara

ait olduğunun, bulanıkça da olsa ayırdında olmak anlamına geliyordu, bugün de aynı anlama geliyor (Said, 2014: 21).”

Şu hâlde, İlyada destanındaki Truva savaşı belki de Doğu ile Batı'nın ilk ciddi restleşmelerinden biriydi. Tıpkı Birinci Dünya Savaşı'nın devamında işgalci Yunan güçlerini destekleyen İngilizlerin Türkiye'nin dört bir köşesinin işgal ve talan edilmesini destekledikleri gibi aynı mantalite ile Yunanlılar Truva'yı talan etmişler; kadın, kız, çocuk demeden beğendiklerini ganimet, köle, tutsak olarak alıp istediklerinde öldürme hakkını kendilerinde görmüşlerdir. Elbette savaşların askeri anlamda bir kazananı ve bir kaybedeni olacaktır. Ancak Batı'nın anlayışı kaybedenin savaşı kaybettiği için her şeye maruz kalabileceği mantığına dayanır. İşte Türkiye'nin maruz kaldığı bu durumu Ziya Gökalp Mütareke'den sonra şu sözlerle ifade etmiştir:

“İngilizleri, Fransızları yakından görmeye, tanımaya başladık. Bunlarda ilk gözümüze çarpan yön, uygarlık bozukluğudur. Özellikle ülkemize gelen ya da Malta'da egemen bulunan İngilizlerin uygarlık ahlâklarını çok düşük bulduk. Sömürge halkını soymak, yenilenlere kul köle davranışında bulunmak, savaş tutsaklarının ve hatta barış tutsaklarının parasını, eşyasını çalmak, onlarca tamamıyla helaldir. İngiliz ulusunun uygarlık ahlâkında gördüğümüz bu düşüklüğe karşı, açık olarak söyleyelim ki yurt ahlâkını pek yüksek bulduk. Türkiye'de yüzlerce, hatta binlerce yurt haininin ortaya çıkmasına karşılık, bütün İngiltere'de tek bir yurt haini görülmedi. Öyleyse, bizde uygarlık ahlâkının daha yüksek olması neye yaradı? Keşke bizde de bunların yerine yalnız yurt ahlâkı yüksek olsaydı (Ziya Gökalp, 2010: 93).”

Yakup Kadri Karaosmanoğlu *Sodom ve Gomore* adlı eserinde Gökalp'in bahsettiği bu aşağılayıcı muameleyi çok güzel resmetmektedir. Bir yanda ülkesinin durumu için çırpınan vatanperverler, öte yanda İngiliz subaylarının gözüne girmek için çırpınan hainler. Böyle bir ortamda kendini bir aşk serüveni içerisinde bulan Necdet, Leylâ ile geçirdiği her an “*onun ıstırabına sebep olan*” (Karaosmanoğlu, 2012: 171)

kalbinin esiri olmuştı. Captain G. Jackson Read ile tuhaf bir ilişkisi olan Leylâ, bir yandan da Necdet ile olan ilişkisini devam ettirirken evlerinin adeta bir İngiliz karargâhı olmasından hoşnutluk da duymaktaydı. Leylâ ve çevresindekiler, İngiliz, Fransız ve Amerikan subaylarının gözlerine girebilmek için birbirleri ile yarışır, Anadolu'nun bitap halkını aşağılarken türlü türlü dans partilerinde İngilizce ve Fransızca konuşarak ait olmadıkları bir toplumun parçası gibi davranarak yaşarlar. Kendi kültürlerini ve dillerini inkâr ederek esasında kendi benliklerini inkâr ettiklerinin farkında olmayan bu insanlar, sömürgecinin eğlencesi olmaktan kaçınmamışlardır. Ngũgĩ wa Thiong'o *Zihni Sömürgeci Azâd* adlı eserinde dil ve kültür ile ilgili şu tespiti yapmaktadır:

“Dil, kültürü taşır ve kültür; bilhassa belagat ve edebiyat suretiyle, kendimizi ve dünyadaki yerimizi algılar hale gelmemize vesile olan değerleri tüm mahiyetini taşır. İnsanların kendilerini algılama biçimi; kültürlerine, politikalarına ve refahın toplumsal üretimine, doğayla kurdukları iletişimin bütününe ve diğer varlıklara nasıl baktıklarını etkiler. Dolayısı ile dil belirli bir biçim ve karaktere, belirli bir geçmişe sahip, dünya ile belirli bir ilişki içindeki bir insan topluluğu olarak bizim ayrılmaz bir parçamızdır (Thiong'o, 2017: 43).”

Görüleceği üzere bir milletin dilini kaybetmesi demek zincirleme bir sonun başlangıcıdır aslında. Dili kaybetmek demek ardından kültürü, sonrasında ise ulus benliğe ait ne varsa hepsini tek tek kaybetmektir. Öyleyse, sömürge düzeninin temel amaçlarından birisi benliğin kayboluşuna gidilen yolda öncelikle dil ile başlamaktır. İngiltere'nin Kenya, Nijerya ve Hindistan gibi ülkelerde İngilizceyi öğretmesi ve zorunlu hale getirmesi topyekûn sömürgeleştirmeye giden yolda attıkları ilk adımdır. Ardından sömüren, sömürüleni kendi karanlık dünyasına çekmekte gecikmeyecektir. İngiliz subayı Major Will'in Orhan Bey yardımı ile satın aldığı yalısının açılışında olanlar buna verilecek en net örneklerden biridir. Major Will'in yalısı Sodom ve Gomore'nin modern halinden başka bir şey değildir. Genç Nermin'in Miss Fanny

Moore ile yaşadığı çarpık ilişkisi bu yalıda ve İngiliz subayları arasında geçen çarpık ilişkilerin sadece bir örneğidir. Zira sömürgeci galip geldiği zaman sadece bir ülkenin topraklarını zapt etmeyi değil, aynı zamanda o ülkenin insanların bedenlerini, zihinlerini ve hayallerini de elde etmeyi ister. Aime Cesaire, *Sömürgecilik Üzerine Söylev* adlı eserinde sömürgecinin yapısını şöyle açıklamaktadır: “*Sömürgeci ve sömürge arasındaki ilişkide yalnız zorla çalıştırmaya, baskı ve gözdağına, polise, vergi toplamaya, hırsızlığa, tecavüze, zorunlu ürüne, nefrete, güvensizliğe, kendini beğenmişliğe, kabalığa, beyinsiz seçkinlere ve alçaltılmış kitlelere yer vardır* (Césaire, Ayas, & Kelley, 2005: 77).”

Kendisini İngiltere’de sıradan bir subayken bir anda “şark” diyarının popüler ve seçkin beyefendilerinden biri olarak bulan Major Will, satın aldığı yalının eskiden mabet olan alanlarını kendi anlayacağı şekilde başka bir mabet haline dönüştürmüştür. Bu dünya öylesine bir dünya haline gelmiştir ki, doğunun gizemleri ve insanların İngiliz subaylarına verdiği ehemmiyet, subayların kendilerini bir nevi küçük “tanrılar” olarak görmelerini sağlayıp, kendi Pompei’lerini yaratmakla meşgul olmalarına sebep olmuştur. Örneğin Major Will, eskiden mescit olan bir alanı “*şehvetli resimler ve heykellerle dolu bir çeşit yatak odası haline sokmuştu. Mesela mihrabın içine on yaşlarında birer çocuk büyüklüğünde birbirlerine sarılmış, dudak dudağa öpüşen çıplak bir çiftin heykeli konulmuştu* (Karaosmanoğlu, 2012: 103).” Böylesine bir yaklaşım elbette bir yandan Türk-Müslüman inançlarına inanılmaz derecede tersken, Major Will’in aslında bunu yaparak sadece kendini tatmin etmek istemediğini, aynı zamanda bir milletin inançlarını ayaklar altına alarak topyekûn sömürgeleştirme çabası içerisinde olduğunu göstermektedir. Böylesine bir yozlaşma sadece ahlâkî açıdan korkutucu değildir, aynı zamanda sosyal yapının bozulmasını ifade eder ve buna yardımcı olur (Memmi & Bononno, 2006: 9). Zaten temel amaç yapıyı bozarak ülkenin tüm değerlerinin apaçık sıfırlanarak askeri çöküşten, ahlâkî çöküşe ve en sonunda

da kendi benliğini reddedişle doğru gitmesini sağlamaktır. Leylâ, burada tipik Avrupa özentisi bir kişiyi temsil ederken, Necdet'in pasif sessizliği aslında çok şey anlatabilecek cinstendir. Zira romanın en sonunda Leylâ'nın Necdet'i öptüğü anda, Necdet'in "*ağız tamamıyla kilitli*" kalarak ona karşılık vermemiş ve "*bu kilitli ağız Leylâ'nın bütün ümidini bir anda kırırvermişti.*" Ardından Leylâ'nın "*[k]olları kesildi, vücudu elastikiyetini kaybetti ve genç adamın kucağında kaskatı bir heykel gibi kaldı* (Karaosmanoğlu, 2012: 294-295)." Kâh gittiği meyhanelerde İngilizlere olan tavrı olsun, kâh millî bir direnişle katılmadığı için kendine serzenişi olsun, Necdet aslında pasif bir direnişin, yolu bilen ama o yolu yürüyecek cesareti olmayan bir kişinin yansımasıdır. Zaferler, direniş yolunda savaşılabilecek Cemil gibi karakterlerin sayesinde olabilmıştır. Leylâ'ya karşı hissettikleri acaba içten içe Avrupa yaşamına duyduğu ve bastıramadığı bir tutkunun eseri midir yoksa olmak isteyip de olamadığı bir hayata özenmek midir bilinmez; ama Necdet her ne kadar en sonunda Leylâ'yı reddetse de kendi içinde bulunduğu çıkmazın ve karamsarlığın esiri olarak adım atamamıştır. Kendi duygularından bile yola çıkamayarak adım atamayan Necdet, nasıl olur da bu vatan için savaşmayı ya da çarpışmayı göze alabilirdi? En nihayetinde rahatından pek de taviz vermek istemeyen bu karakter aslında "*bana dokunmayan yılan bin yıl yaşasın*" zihniyetinin bir ürünüdür. Doğrudan bize dokunmuyor gibi gözükse de Türkiye'nin her mihenk taşı aslında bizim doğrudan parçamız olmakla birlikte, bu taşların yerinden oynaması demek zaten benliğimizi ve özümüzü kaybedeceğimiz anlamına gelmektedir.

2. Sömürgecilik ve Yeni Stratejiler

Dün bizzat işgalle idare edilen sömürgecilik yöntemleri, bugün yerini neo-liberalizm üzerinden yeni köleciliğe bırakmıştır. Bu sistemde, topla, tüfikle işgal değil, küresel markalar ve globalleşme yoluyla neo-liberalist yaklaşımla 3. Dünya Ülkesi olarak adlandırılan ülkelerde özellikle nepotizmden faydalanarak yeni kukla sistemler yaratılmaktadır.

Neo-liberalizmde, azınlık gücü milletleri yağmalar ve çevreyi bozar. Bu, küresel bir sistemdir ve sosyal hayatın her alanında, bu uluslara hiçbir şekilde müdahale etmemenin ideolojik bahanesi üzerinde kapsamlı ve saldırgan müdahalelerde bulunur. Finansın önemi, uluslararası elitlerin entegrasyonu, fakirlerin tüm ülkelerde boyun eğmesi ve ABD'nin çıkarlarına evrensel bir şekilde rıza göstermesi temelinde belirli bir toplumsal ve ekonomik düzenleme biçimini empoze eder (Johnston & Saad-Filho, 2005: 18-22). Böylesine yeni bir düzenin oluşumunu izlemek için, Mütareke yıllarından biraz daha ileriye, 1950 ve 60'lı yılların İngiliz kolonisi olan Isabela Adası'na gidebiliriz. V.S. Naipaul tarafından yazılıp ilk defa 1967 yılında okuyucu karşısına çıkan *Taklitçiler (The Mimic Men)* 2001 Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazanmaya hak kazanmış bir eserdir. 1920 yılında Isabela Adası'nda dünyaya gözlerini açan Ranjit Kripal Singh, siyasi bir yükseliş ve dibe vuruşun ardından, Londra'da bir otel odasında anılarını yazmaktadır. Ranjit, zaman içerisinde önemli bir lider haline dönüşse de ne yazık ki Batı karşısında tutunamayarak gözden düşecek ve uğruna düzeltmeye çalıştığı ne varsa bunların her birini pasif bir direnişle kaybedecektir. Londra'da eğitimini alan Ranjit, o yıllarda tanıştığı İngiliz Sandra ile evlenmeyi kabul etse de adaya döndüklerinden evlilikleri yürümeyecek ve ayrılacaklardır. Sandra ile Ranjit'in evliliği bir bakıma İngiltere ve Hindistan'ın ya da diğer kolonilerinin ilişkisine benzetilebilir pekâlâ. Sandra İngiltere'yi, yani ana vatanı temsil edebilir; ancak asla ana vatanla gerçek bir birleşme olmayacaktır. Bir başka deyişle, bir Hintli ne kadar Avrupa'da eğitim alırsa alsın hiçbir zaman bir İngiliz olamayacaktır; ancak Frantz Fanon'un *Siyah Deri Beyaz Maske* eserindeki gibi siyah derili beyaz maskeli bir Hintli, Karayipli ya da Antilli olabilecektir. Zira ne olursa olsun beyaz tene sahip olmayan, beyaz tene sahip olsa dahi şarklı olan adamın Batılı Beyaz adam karşısında oluşturduğu imge ne olursa olsun bir sabit fikirdir. Fanon, bu durumu şöyle özetlemektedir:

“İçtenlikle söylemek gerekirse, Siyah insan her şeyden önce geçmişin kölesidir. Ama her şeye rağmen bir insanım ben

ve bu anlamda pusulanın keşfi ne kadar benimse, Peleponnes savaşları da o kadar benimdir. Beyaz insanla yüz yüze olduğu zaman, yüzünü ağartacak bir tarihi, görülecek bir hesabı vardır Siyah insanın. Beyaz insana gelince, o, Siyah insanla yüz yüze geldiği zaman ilk hatırladığı şey Siyah insanın yamyamlık çağrışımları veren kabilesel geçmişidir (Fanon & Koytak, 2014: 253-254).”

Tıpkı Siyah adamın Batılı zihninde yarattığı bir çağrışım gibi, Mütareke yıllarında ve çok daha öncesinden beri Türk'ün de elbette Batılının kafasında yarattığı bir imge vardı. Bu imge zaman içerisinde değişime uğramış gibi olsa da aslında temelde sadece kendinden farklı olandan korkmanın ötesinde bir şey olamazdı. Zira bu yüzden Batılı gittiği her yerde sömürgeler kurarak kendi yaşamını empoze etmeye çalışmıştır. Bu sayede yabancı olmadığı bir yaşam biçimini empoze etmek ve devam ettirebilmek çok daha kolay olacaktı. Edward Said'in de Şarkiyatçılık eserinde belirttiği üzere: “Şark'ta seyahat ya da ikamet eden her Avrupalı kendini Şark'ın tedirgin edici etkilerinden korumak zorundaydı (Said, 2014: 178).” Elbette bu tür tehlikelerden korunmanın en iyi yolu Şark'ı Garp özentisi yapmak olabilirdi pekâlâ. Böyle bir yapı içerisinde adeta bir kimlik bunalımına saplanıp kalan Ranjit, kendisinin de nereye ait olduğunu bilmemektedir. Tıpkı Necdet gibi bu konuda bir adım atmaktan da korkmaktadır. Üstelik bir sömürge politikacısı olarak nereye kadar gidip gidemeyeceğini zaten en başından kabullenmiş gibidir: “Siyasi hırsın en yaygın türü, geri dönme ve başarılı olma arzusudur. Ama bir sömürge politikacısının ulaşabildiği düzen, kendi düzeni değildir. Yok etmeye zorlandığı bir şeydir. Düşüş, yükselmeye birlikte gelir ve güç sahibi olmanın koşullarından biridir (Naipaul & Yeşilbağ, 2014: 51).” Isabela Adası'nın politikacıları sadece anlam bilim (semantik) bakımından politikacılarıdır. Onun dışında bir politikacının yapması gereken şeyleri yapmıyorlardı. Yani orada fiziksel olarak bulunmuş olmak için varlardı. Zira Ranjit'e göre onlar bir koloniydi, “yardımseverlikle yönetilen bir sömürge. Yani bağımlılığımız

*sorgulanmadığı sürece politikamız koca bir şakadan ibaretti... Politikacılarımız şehirlerde müteahhitler ve tüccarlar, şehir dışında da çiftçilerdi ve kendileri dışında kimsenin çıkarını koruyamayan, küçük çaplı insanlardı (Naipaul & Yeşilbağ, 2014: 254).” Adasında askeri bir işgal olmamasına rağmen, kullandıkları her şeyi dışarıdan alan, dışa bağımlı bir adada ne kadar Batı’ya direnilebilirdi? Sosyalist açıdan olaylara çözüm bulmaya çalışsa da kısa zamanda kendi çaresizliği ile baş başa kalması işten bile olmamıştı. Gücünü tamamen yitiren Ranjit, zaten hiç başlatmadığı direnişi başlamadan bitirmişti. Bir direniş başlatamamış, üstelik Londra’dan da bir sürgün bile olsa vazgeçememiş; ama Londra’ya karşı savaş vermişti. Necdet gibi o da ilişkisinde başarılı olamamış, bir kimlik bunalımı içerisinde pasif kalarak seçimini yapmamış ve direnmemişti. Ranjit, kendine itirafta bulunarak: “*Belki gerçekten bir haindim. Ama iddia edildiği gibi değil. Bu-eğer hâlâ benimle görüşmek isteyen kaldıysa- bir gazeteciye açıklanabilecek bir şey değildi. Ve bana verilen rolü, yine uysallıkla kabullenişime de şaşmamak gerekiyor* (Naipaul & Yeşilbağ, 2014: 322).” Böylelikle Ranjit girdiği bunalımdan çıkmak yerine olduğu yerde kalarak korkaklığını göstermiş ve adım atmamıştır. Kaderi, algılayış biçimi bakımından benzediği Necdet gibi başına ne gelirse kabullenmek olarak yorumlamıştı. Bundan dolayı mücadeleyi seçmemiş ve yaşadığı bunalımdan çıkamamıştır.*

Sonuç

Batı işte bu şekilde kimlik kargaşası yaratarak insanları pasifleştirmeyi denemektedir. Yeni sömürgecilik artık fiili işgalden çok, kimlik üzerine uygulanmakta olup kişinin dili ve kültürünü etkileyerek, sanki Fransızca ya da İngilizce konuşmanın bir üst sınıfa ait olmak ile eş değer olduğunu, vals yapmanın bizi farklılaştırdığını ya da lümpen partilerde İngiliz ‘asilzade subayları’ ile takılmanın mühim olduğu algısıyla Şark’ı kontrol etmeyi dener. Aslında yeni düzen, yeni argümanları getirirken, en eski dayanakları devam ettirir.

“Her durumda, diğer kùltürlerden gelen argümanın kırmızı bir ringa balığı olduğu açıktır. Gerçekten de biz ve onlar açısından dramatize edilmiş olan (Appiah, 2008: 45),” esasında Şark ve Garp kimliklerinin birbirlerine karışmayacak netlikte ayrılmış olmasıdır. Bunu Garp kabullenip hegemonya aracı olarak kullanırken, Necdet ya da Ranjit gibi Şark’a ait olan ve asla Garp’tan olamayacak kişilerin olduğu yeri yadırgamak yerine Garp’ın sözde egemenliğine karşı kendi kùltürü ve benliğini kaybetmeyecek şekilde direniş gösterebilmesi, yani pasif konumdan aktif konuma geçebilmesi ancak bu binlerce yıldır sürebilen çatışmayı sonlandırabilir. Neticede ne Şark Garp’tan üstündür ne de Garp Şark’tan üstündür. Tıpkı Fanon’un da söylediği gibi, dünya tarihi insan olarak hepimizin paylaştığı ortak bir tarihtir. Ancak benliğimizi yitirdiğimiz anda asla Garp’ın bir parçası olamayacağımız gibi, artık “hiç kimse” olacağımızı da unutmamak gereklidir.

Kaynaklar

- Appiah, A. (2008). *The Ethics of Identity*, Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Césaire, A., Ayas, G., & Kelley, R. D. (2005). *Sömürgecilik Üzerine Söylev: Fransız Irkçılığının Fikri Ve Tarihsel Temelleri*, İstanbul: Doğu Kütüphanesi.
- Fanon, F., & Koytak, C. (2014). *Siyah Deri Beyaz Maske*, İstanbul: Versus Kitap.
- Ziya Gökalp. (2010). *Türkçülüğün Esasları*, Ankara: Alter Yayıncılık.
- Johnston, D., & Saad-Filho, A. (2005). *Neoliberalism: A Critical Reader*, London: Pluto Press.
- Karaosmanoğlu, Y. K. (2012). *Sodom ve Gomore*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Memmi, A., & Bononno, R. (2006). *Decolonization And The Decolonized*, Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Naipaul, V. S. (2014). *Taklitçiler*, çev: S. Yeşilbağ, İstanbul: Can Yayınları.
- Said, E. W. (2014). *Şarkiyatçılık: Batının Şark Anlayışları*, İstanbul: Metis Yayınları.
- Thiong’o, N. W. (2017). *Zihni Sömürgeden Azâd: Afrika Edebiyatında Dil Politikası*, Ankara: Hece Basın Yayın.